उत त्वं सख्ये स्थिरपीतमाहुर्नैनं हिन्वन्त्यपि वाजिनेषु।
अधेन्वा चरति माययैष वाचं शुश्रुवाँ अफलामपुष्पाम् ॥

अप्येकं वाक्सख्ये स्थिरपीतमाहू रममाणां विपीतार्थं देवसख्ये रमणीये स्थान इति वा विज्ञातार्थं यन्नापुवन्ति वाग्ज्ञेयेषु बलवत्स्वप्यधेन्वा ह्येष चरति मायया वाक्प्रतिरूपया नास्मै कामान्दुग्धे वाग्दोह्यान्देवमनुष्यस्थानेषु यो वाचं श्रुतवान्भवत्यफलामपुष्पामित्यफलास्मा अपुष्पा वाग्भवतीति वा किंचित्पुष्पफलेति वार्थं वाचः पुष्पफलमाह। याज्ञदैवते पुष्पफले देवताध्यात्मे वा ॥

साक्षात्कृतधर्माण ऋषयो बभूवुस्ते ऽवरेभ्यो ऽ साक्षात्कृतधर्मभ्य उपदेशेन मन्त्रान्त्संप्रादुरुपदेशाय ग्लायन्तो ऽ वरे बिल्मग्रहणायेमं ग्रन्थं समाम्नासिषुर्वेदं च वेदाङ्गानि च। (बिल्मं भिल्मं भासनमिति वा)। एतावन्तः समानकर्माणो धातवः। (धातुर्दधातेः)। एतावन्त्यस्य सत्त्वस्य नामधेयान्येतावतामर्थानामिदमभिधानम्। नैघण्टुकमिदं देवतानामप्राधन्येनेदमिति ॥ तद्यदन्यदेवते मन्त्रे निपतति नैघण्टुकं तत्।

अश्वं न त्वा वारवन्तम्।

अश्वमिव त्वां वालावन्तं वाला दंशवारणार्था भवन्ति दंशो दशतेः।

मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः।

मृग इव भीमः कुचरो गिरिष्ठाः। मृगो मार्ष्टेर्गतिकर्मणो भीमो बिभ्यत्यस्माद्भीष्मो ऽ प्येतस्मादेव। कुचर इति चरतिकर्म कुत्सितमथ चेद् देवताभिधानं क्वायं न चरतीति। गिरिष्ठा गिरिस्थायी गिरिः पर्वतः समुद्गीर्णो भवति पर्ववान्पर्वतः पर्व पुनः पृणातेः प्रीणातेर्वार्धमासपर्व देवानस्मिन्प्रीणन्तीति तत्प्रकृतीतरत्सन्धिसामान्यान्मेघस्थायी मेघो ऽ पि गिरिरेतस्मादेव ॥ तद्यानि नामानि प्राधान्यस्तुतीनां देवतानां तद्दैवतमित्याचक्षते तदुपरिष्टाद् व्याख्यास्यामो नैघण्टुकानि नैगमानीह॥२०॥

इति प्रथमो ऽ ध्यायः